

Мазов Андрій Миколайович

аспірант 1 курсу КДАДПМД ім. М. Бойчука
викладач циклової комісії образотворчого мистецтва і дизайну
Фахового коледжу «Універсум»
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

ЕТНОМОТИВИ У СТРИТ-АРТІ УКРАЇНИ: ДІАЛОГ МІЖ ТРАДИЦІЄЮ І СУЧАСНІСТЮ

***Анотація.** Дана розвідка присвячена питанню використання етномотивів у графіті та муралах, створених місцевими та зарубіжними райтерами на території України протягом 2010-2022 рр. Висвітлено міжнародний досвід обміну традиціями, шляхом виконання муралів українськими митцями в країнах Східної Європи з репрезентацією етнічних мотивів у їх сучасному трактуванні.*

***Ключові слова:** стріт-арт, етномотиви, Україна, райтер*

***Abstract.** This investigation is devoted to the issue of the use of ethnic motifs in the depiction of graffiti and murals created on the territory of Ukraine during 2010-2022 by domestic and foreign writers. The international experience of the exchange of traditions, through the performance of wall painting by Ukrainian artists in the countries of Eastern Europe with the reflection of ethnic motifs in a modern interpretation, is highlighted.*

***Keywords:** street art, ethnic motifs, Ukraine, writer*

Сьогодні стріт-арт займає вагоме місце в публічному мистецтві України, адже виступає своєрідним голосом вуличних митців, який відображає найбільш актуальні проблеми соціально-економічного, політичного та етнічного характеру. В наш час утвердження національної самосвідомості українців є як ніколи актуальним. Провідну роль у цьому процесі відіграє формування єдності художнього світогляду народу та розбудова національного стилю в різних галузях мистецтва, особливо в стріт-арті, адже таке мистецтво має на меті пряму комунікацію з глядачем.

Довгий час українські райтери виконували свої твори нелегально. Ідея перевести це в більш «конструктивне» русло і діяти не «всупереч», а у співпраці з міською владою, зокрема оздоблювати стіни малопримітних та занедбаних будинків, з'явилася вже на початку 2000-х рр., як тенденція комунікації влади з молоддю, за рахунок проведення локальних фестивалів вуличних культур. Так, вже 2009 року в столиці пройшов перший фестиваль вуличного мистецтва «I Love Kyiv», де художники створювали графіті на різноманітну тематику у просторі вуличної галереї «Лавра» [5, 6].

Втім, вже 2014 року Революція Гідності та війна на сході України стимулювала сплеск зацікавленості до українських національних символів і етнічних мотивів. Тому, найпопулярніші столичні мурали з вишиванками

з'явилися саме в 2014-2015 рр. А докладали зусилля до їхнього створення не лише вітчизняні, а й закордонні митці.

Так, в рамках міжнародного проєкту «Art United Us» протягом 2014-2018 рр. свої роботи в столиці створили ряд іноземних художників. Зокрема, варто згадати мурал «Конвалія», авторства Гвідо Ван Хелтена, причиною створення якого стало захоплення райтером творчістю Лесі Українки [2].

У своїх сюжетах закордонні автори також демонструють синтез різних етносів. Так, мексиканські традиції з українськими поєднує художник Nunca (псевдо) у стінописі «Козак» (Kozak) по вул. Спаській, 6А у м. Києві.

Українські митці транслують етнічні особливості свого народу через призму філософського сприйняття світу. Так у місті Житомир український райтер Дмитро Краб на вулиці Покровська створив мурал «Трисвіт», де зобразив модель Всесвіту, в якому помістив портрети трьох богинь зі слов'янської міфології – Макош, Живу та Ладу, поряд з якими, у нижній центральній частині композиції, зобразив графічний символ-оберіг, в якому поєднані елементи старорусинської «рожаниці» та «макош», де всі названі елементи переплітаються між собою старослов'янськими візерунками й рунічними знаками.

Особливої уваги заслуговують стилізовані персонажі Олексія Бордусова та Володимира Манжоса (Interesni Kazki) у вигляді чоловічків з гіперболізованими частинами тіла та міфічних істот. Так, в роботах художників часто зустрічаються образи національних героїв і релігійних персонажів з елементами тіла різних тварин. У стінописі «Святий Георгій» райтери зобразили козака з головою птаха, що тримає в руках шаблю, якою розрізає двоголового змія. Таким чином художник створив алегорію боротьби українського народу за незалежність, де зображення змія символізує росію та країни Заходу, які намагаються розділити Україну на дві частини [1,6].

На особливу увагу заслуговують мурали Івано-Франківська та Чернівців, створені подружжям райтерів Мартою й Юрієм Пітчуками. Адже митці виконують роботи, в яких показують сучасне трактування автентичних образів мешканців Західної України у стилі поп-арт («Гуцулка з виноградом» (Косів, 2020), «Гуцулка з ноутбуком» (Івано-Франківськ, вул. Тролейбусна, 4, 2018), «Гуцулка з куркою» (Івано-Франківськ, вул. Миколайчука, 11), «Дівчина з магнолією» (Стрий, 2018), «Подільянка з веретеном» (Хмельницький, 2018), «Буковинка» (Чернівці, 2018), «Слобожанка» (Авдіївка, Донецька обл. 2021).

Полтавський художник Дмитро Білокінь у квітні 2022 року створив графіті, яке присвятив російсько-українській війні, що розпочалася 24 лютого. Митець відтворив у центрі Полтави елементи трипільської культури та мізинської стоянки пізнього палеоліту. Художня композиція починається з дерева життя, яке проростає з глека та вважається одним з найбільш сакральних символів у багатьох світових культурах. На Полтавщині, за словами райтера, такий посуд у старовину використовували лише на великі свята. Також на стіні огорожі зображені антропоморфні фігури на конях, що уособлюють воїнство. Попереду кінноти крокує воїн світла у образі варяга, який вражає енергетичним списом чорних переплєтених між собою драконів, як символів сучасної росії [4].

Вітчизняні райтери створюють розписи на тематику української культури та символіки і на території інших держав. Так, Алекс Максєв – стріт-арт художник з України, який спеціалізується на створенні 3D-муралів (таких, що створюють ілюзію тривимірності), створив стінопис із зображенням традиційної української ляльки-мотанки у м. Лодзь (Польща) на стіні Дитячого будинку №13 за адресою вул. Вигодна, 20. У лодзинському муралі художник звернувся до народних українських мотивів і зобразив ляльку-мотанку, що є своєрідним оберегом, який традиційно робили жінки без використання гострих інструментів [4].

Зважаючи на сучасні реалії, звернення до етнографії нашого народу є крайне важливим в усіх сферах культури і мистецтва, адже при спробах російської федерації переписати історію на свій лад українці мають зберегти свій етнокод та вистояти не лише в територіальній, а й в культурній експансії нашого народу.

Список використаних джерел:

1. Гаврилаш І. Інтерпретація традиційної української символіки в мистецтві муралів. *Культура України. Серія: Культурологія. зб. наук. праць ХДАК. Харків, 2018. С. 235–245.*
2. Київ прикрашають мурали з вишиванками. URL: vechirniy.kyiv.ua (дата звернення 20.04.2024).
3. Лерос Г. *Kyiv Street Art 2010 – 2017.* Львів: «ВСЛ», 2018. 300 с.
4. Плин української культури: професійний художник Дмитро Білокінь розповів про символізм свого етно-муралу у центрі Полтави. URL: <https://www.0532.ua/news/3599282/plin-ukrainskoi-kulturi-profesijnij-hudoznik-dmitro-bilokin-rozpoviv-pro-simvolizm-svogo-etno-muralu-u-centri-poltavi> (дата звернення: 01.05.2024)
5. Стріт-арт війна в Україні. Чому право розфарбовувати стіни мають усі? URL: https://ipress.ua/articles/stritart_viyna_v_ukraini_chomu_pravo_rozfarbovuva_ty_stiny_mayut_vsi_270391.html (дата звернення 18.03.2024).
6. Шеменьова Ю. Мурали України у світовому стріт-арті: формотворення, пластичне моделювання, художньо-образні особливості. НАККІМ. Київ, 2021. 437 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ЕТНОКУЛЬТУРНІ ТРАДИЦІЇ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ
ТА ДИЗАЙНІ УКРАЇНИ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ

**Техічний редактор – Ілля Малюк
Дизайнер - Ілля Малюк**